

V.

*De cordis perfectione per vitiorum
resecationem.*

1. Cor hominis affectionum sedes et principium est: ex cordis ergo bonitate vel malitia hominis perfectio vel perversio pendet, adeo ut, qui corde bono est et perfecto, vir justus et sanctus absque dubio sit, nempe perfectus; qui vero cor malum gerit, nempe vitiis perversisque obrutum affectionibus, hic vir malus sit et opprobrio dignus: « De corde enim exeunt, inquit Christus, cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiae: hæ sunt quæ coinquant hominem (1). » Itaque ut cor ipsum perficiamus nempe affectionibus et sanctis habitudinibus ornemus, pravis imprimis et malis emundare necesse est: quare ipse magister noster Christus, cum homines beatitudines doceret, a paupertate spiritus sermonem sumpsit, ut deinde omnes nobis commendaret agendas virtutes: « Beati pauperes spiritu (2). »

2. Spiritus paupertas varia juxta interpretes significat, sed illud primum et fortasse potissimum, ut cordis emundationi studeamus impense, quo postea virtutibus ornare possimus: vel si etiam pauper spi-

(1) Matth. xv, 19, 20.

(2) Matth. v, 3.

ritu ille est, qui in humilitate consistit, atque ab ea veluti a fundamento perfectionis ædificium erigit; sane hic est vir qui superbiam excussit e corde, quæ omnium vitiorum et malorum radix est et origo, ac proinde qui ab omnibus pravis affectionibus cor emundavit: Hinc P. Ludovicus de Ponte ita tres paupertatis spiritus gradus exponit: « Primus est, inquit, exuere et purificare animam ab omni spiritu et vento vanitatis, et ab omne tumore et præsumptione vana, contemnendo omnes mundi pompas. Secundus, meipsum ab omni proprietatis spiritu exspoliare, proprium judicium et voluntatem cum omnibus aliis desiderii omnino exuendo. Tertius et supremus actus est, ita meipsum exinanire, ut adeo pauperem me agnoscam, quod ex meipso nihil prorsus habeam, nisi Deus gratias mihi donet (1). »

3. Hæc est D. Pauli apostoli de cordis perfectione doctrina, quam late in epistola ad Colossenses declarat: « Nunc autem deponite et vos omnia: inquit, iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. Nolite mentiri invicem, exspoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, et induentes novum... Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti et dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, humili-

(1) Lud. de Ponte Med. p. 3, m. 2.

tatem, modestiam, patientiam, supportantes invicem, et donantes vobismetipsis... Super omnia autem hæc charitatem habete, quod est vinculum perfectionis : et pax Christi exultet in cordibus vestris (1). »

Hanc ergo sequamur doctrinam, ut primum de iis sermonem faciamus, quibus cor nostrum exuere necesse est, quoniam cordis mundities præ omnibus Christi ministris valde convenit ad receptam missionem adimplendam: qui enim ignem in aliis excitare valeant, nisi et ipsi ardeant? et quoniam pacto ardere queant nisi purum cor gerant?

§ I.

De amore sui ipsius.

4. Primum et principale a corde nostro vitium excutiendum est sane nostripsius amor *inordinatus*. Subtile hoc vitium est nec tam ad resecandum facile, quia non modo nos ipsos amare licet, sed ex hoc amore erga alios amorem dimetiri jubemur. « Diliges proximum tuum sicut teipsum (2). » Verum nos ipsos amando nimis excedimus, atque hoc vitio habetur, in medio enim consistit virtus: ex hoc autem excessu fit ut nostrorum officiorum obliti sive erga Deum, sive erga alios, sive etiam erga nosmetipsos,

(1) Ad Coloss III, 8-15.

(2) Matth. XIX, 19.

nonnisi nostra corporea vel terrena quæramus, quæ inferiori placent naturæ, concupiscentias oblectant, vitæ et corporis tranquillitatem et commoda gignunt; atque magna vi reluctemus cum aliquid fieri debeat quod corpus affligit, vel aliquid contra honorem et nostri æstimationem fit, cum injuriis impetitur, atque in genere cum voluntati nostræ pravæ contradicitur: illi inquam voluntati, quæ tota est in nostri satisfactione quærenda, ne aliquid doloris vel mœroris laborisque interni vel externi feramus.

5. Itaque cum homines Christus ad se vocare vellet, hanc primam conditionem posuit: « Si quis vult post me venire abneget semetipsum (1). » Quid est abnegare seipsum nisi a se iudicium suum et affectum humanum et terrestrem abdicare? Depo-
nendus igitur est omnis amor naturalis et sensualis affectus Dei legi et voluntati repugnans; cordis desideria, phantasie imagines, concupiscentiæ pruritus, rationes humanæ, voluntas nostra, omnia sunt moderanda, atque legi divinæ voluntatique conformanda, ut nobis non acquiescamus nec satisfaciamus sed Deo, nostri immemores et vitæ nostræ, tranquille ferentes quidquid nobis et miseræ nostræ voluntati et carni opponitur. Hoc est laborare ad amorem

(1) Matth. XVI, 24.

suiptius inordinatum extinguendum, non sane uno ictu vel horæ momento, sed gradatim et constanter ad vitæ usque exitum.

6. Ad vitium hoc pedetentim extirpandum juvat hic paradoxa quædam, veluti media, exponere, quæ S. Ægidius S. Francisci socius docebat :

« Si vis bene videre, erue oculos tuos et esto cæcus. » — « Si vis bene loqui, esto mutus. » — « Si bene ambulare, abscinde tibi pedes. » — « Si bene operari, mutila tibi manus. » — « Si bene amare, habeas te odio. » — « Si vis bene vivere, te mortifica. » — « Si bene lucrari, disce perdere. » — « Si vis esse dives, esto pauper. » — « Si vis esse in deliciis, afflige te. » — « Si vis esse securus, semper esto in timore. » — « Si vis exaltari, humilia te. » — « Si vis honorari, despice te, et honora te despicientes. » — « Si vis habere bonum, sustine malum. » — « Si vis esse in quiete, labora. » — « Si vis benedici, desidera maledici. »

Hæc et alia multa agenda a nobis sunt, ut amoris nostri impetum refrenare discamus, eumque intra virtutis limites continere: non enim licet nos plusquam Deum diligere; licet autem ita amare, ut ex hoc amore Deum ipsum amemus et possideamus.

§ II.

De Superbia.

7. Suimetipsius inordinatus amor alia quamplurima continet ac promovet vitia, quorum primum et omnium maximum *superbia* est, de qua in sacris litteris legimus: « Superbia est initium omnis peccati, odibilis coram Deo et hominibus, qui tenuerit illam adimplebitur maledictis et Deus subvertet eum in finem, quoniam ab eo qui fecit illum, recessit cor ejus (1). » Et revera superbi animi est ita se ipsum elevare, ut ejus obliviscatur qui omnia ei dedit: unde ut ab hoc vitio S. Paulus hominem revocet sic instat: « Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis (2)? » Præstat ergo, maxime nobis sacerdotibus et ministris humilitas Christi, ut contra hoc execrabile ac periculosissimum vitium totis viribus pugnemus: qui enim superbi sunt in veritate non consistunt, Satan enim superbiens in veritate non stetit (3); nobis autem, qui lumen mundi sumus, necesse prorsus est ut in veritate sistamus, et de omnibus Deo gloriam referamus, cui omnium Auctori et Domino referre jure debemus.

(1) Eccli. x, 7, 15. (2) I. ad Cor. iv, 7. (3) Joan. viii, 44.

8. Superbia in æstimatione sui inordinata originem habet eaque augetur, carnis amore alitur, imo aliquando hic ejus est exitialis effectus; Deus enim superbos humiliat, alta a longe cognoscit. Exemplo nobis sint philosophi illi, qui superbe de se sapientes, insipientes facti sunt, evanuerunt in cogitationibus suis, dicentes se esse sapientes, ideoque traditi sunt a Deo in desideria cordis eorum, in immunditiam (1). Quapropter ad nostri comprimendam vanam æstimationem, atque in animis suscitandum nostrimetipsius contemptum, optimum est consilium, ut sæpe præ mente tres illas satis vulgares S. Bernardi quæstiones ponamus: « Quid fuisti, nisi nihilum, unde te Deus vocavit, ut aliquid esses? Quid es, nisi sterquilinum et peccati fons et origo, quem Deus sustinet ne in profundum inferni decidat? Quid eris, nisi saccus vermium sub potenti manu Dei constitutus? Igitur si quid boni habes ad Deum referas et dic: Magnificat anima mea Dominum.... quia respexit humilitatem servi sui. Si quid mali habes et peccata tibi noxia tribue, quia non nisi hæc ex te sunt, cum libertas per sese vix non possit nisi peccare. Atque in genere cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite: servi inutiles sumus, quod debuimus facere fecimus (2). »

(1) Ad Rom. I, 21 ad finem. (2) Luc. XVII, 10.

9. Excellens et efficacissimum extirpandæ superbæ medium est virtutis contrariæ nempe humilitatis exercitium, quod ex sancti Basili doctrina ita exponimus: « Esto comis erga amicum, mansuetus erga domesticum, patiens erga temerarios, humanus erga humiles, patronus afflictis, invisens in dolore constitutos, in summa neminem contemnens: suavis in appellatione, alacer in responsione, neque tua celebrans encomia, neque alios qui hoc faciunt subornans, neque inhonestam de proximo famam admittens, et virtutes tuas ac prærogativas, quantum fieri potest, obtegens... Ne sis in increpando molestus ac severus; neque statim aut cum animi commotione quemquam reprehendas, neque propter modica delicta condemnes aliquem quasi rigidus juris exactor; sed eos qui deliquerunt, spiritualiter instruas, quemadmodum admonet Apostolus: considerans teipsum ne et tu tenteris. »

§ III.

De Ambitione et Avaritia.

10. Hæc duo a nostro corde vitia expungenda jungimus, quia sæpe fit ut unum ex alio procedat et ambo invicem se quærant et roborent, ut ambitiosus sit vel fiat qui avarus est, quo cum honoribus et dignitatibus pecuniam augeat, suique splendorem.

At ambitio et avaritia, quæ turpia secularibus hominibus sunt, nefanda et indignissima religiosis et ecclesiasticis viris esse videntur. *Ambitio* illa est, qua quis primas in mundo et non in cœlo expetit. Ejusmodi fuit apostolorum omnium ambitio, cum Christum interrogarunt: « Quis putas major est in regno cœlorum (1)? » putantes regnum hoc Messiae non cœleste sed terrestre futurum; ejusmodi fuit duorum filiorum Zebedæi ambitio, qui per matrem petierunt a Christo, ut unus ad dexteram alter ad sinistram ejus sederent in regno suo (2); ejusmodi denique ambitionem Satan Christo suggessit cum inquit: « Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraveris me (3). »

11. *Avaritia* vitium illud turpissimum est, quo quis auro et argento propter se ipsa inhians ut cumulet, inordinate inhæret. Attamen avarus putandus etiam ille est, qui nimis divitias desiderat et amat, magno ardore quærit, iisque quasi magno bono lætatur; vel qui nimis avidè servat, atque in inordinatam, cum admittit, tristitiam incidit: « Non enim, inquit Augustinus, solum ille avarus est qui rapit aliena, sed qui nimis cupide servat sua (4). » Avarus etiam ille est qui pro minoris momenti rebus lites agit; qui pauperum necessitatibus et indigentibus

(1) Matth. xviii, 1.

(2) Matth. xx, 21.

(3) Matth. iv, 9.

(4) S. Aug. serm. 107.

non occurrit, vel vix aliquid distribuit; qui sordidam œconomiam prosequitur, sibi etiam denegando, quæ vitæ necessaria et decoro dignitatis et status sui videntur; denique qui nimia severitate et absque misericordia jus suum in debitores quærit.

12. Duo hæc vitia, inquam, religioso et ecclesiastico viro nefanda et indignissima sunt, non modo quia ut christianus contra baptismatis promissæ agit, quibus asseruit mundo et ejus pompis renuntiare; sed quia ut minister Christi in sortem Domini fuit vocatus et Dōminum ipsum præ omnibus, ut partem hæreditatis suæ sibi elegit: nunc autem sordidarum rerum amore, Christum posthabet et quasi apostata ipsum deserit. An Christus divitias vel hujus terræ honores adamavit? nonne fugit cum homines eum creâre regem vellent? nonne ignominiarum, paupertatis et dolorum regnum dignitatibus omnibus et divitiis prætulit? ane aliud quærendum est ei qui Deum possidet? « Cum Dei sint omnia, habenti Deum nihil deerit, si ipse Deo non desit (1). »

13. Horum vero vitiorum effectus brevissime sunt considerandi, ut quamprimum ex animis nostris expellamus. Ambitiosi hominis est servire et plurimorum pedibus se prosternere antequam dignitatem aliquam possideat: « Habet ambitio domesticum pe-

(1) S. Cypr. de Orat. domin.

riculum: ut enim dominetur aliis, prius servit, curvatur, obsequitur, ut honore doneatur; et dum vult esse sublimior, fit demissior (1). » Ideo Satan, qui Christi dignitatem ignorabat, petiit ab eo adorari antequam ipsi omnia regna mundi demandaret. — Ambitio invidiam gignit, injustitiæ actus facillime parit, in profundam tristitiam et quandoque in desperationem agit eum, qui tot ambitiose quæsitis honoribus juste vel injuste privatur. — Nec raro fit ut ambitiosus presbyter ad miseros acquirendos honores calumniis alios impetat, vindictæ in competitorum anhelet, Dei suorumque munerum ambitionis causa obliviscatur.

14. Nec minus miseri ac detestabiles sunt avaritiæ effectus. Avaritiæ est mentes obnubilare atque obcæcare, necnon a Deo cogitationem avertere; cum fieri non possit, testante Domino, ut Deo et mammonæ serviamus. — Sed quod incredibile videri possit, avaritia inopiæ causa est: « Avarus, inquit S. Bernardus, terrena esurit ut mendicus; fidelis contemnit ut dominus. Ille possidendo mendicat; iste contemnendo servat (2). » — Avaritiæ est ad omnia etiam sceleratiora crimina animum impellere, atque Dei præsertim ministros ad horribile, per sacrilegia, proditoris Judæ deicidium

(1) S. Ambr. in Luc. iv

(2) S. Bernard. serm. 21 in Cant.

et iniquissimam prodicionem: at veluti Judas, crimine cognito, in desperationem actus laqueo se suspendit; ita istiusmodi avari ecclesiastici in omnia crimina ruunt, ut denique infelicissimam obeant mortem. — Denique nemini dubium est vitium hoc æternæ perditionis signum esse, cum Christi sententia maneat: « Væ vobis divitibus quia habetis consolationem vestram. Væ vobis qui saturati estis, quia esurietis (1). »

15. Præstat modo Christum hæc vitia plectentem audire. Cum apostoli eum interrogant: « Quis, putas, major est in regno cœlorum? » Christus parvulum ad se advocans, respondet: « Amen dico vobis, nisi conversi fueritis et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum. . . . Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, et demergatur in profundum maris (2). » Ex quibus duo deducimus: primò quidem ambitiosos ecclesiasticos, qui in hoc vitio perdurant, cœlesti regno privari; regnum enim hoc non nisi iis datur, qui simplices ut parvuli terrestria non ambiunt ac humiles in omnibus sunt. Via ergo ad alta ascendendi est infima quærere: « Quicumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est major in regno cœlo-

(1) Luc. vi, 24, 25.

(2) Matth. xviii, 1-6.

rum (1). » Alterum est ecclesiasticos viros ambitiosos scandalo fidelibus esse, tantoque ut eis in mare demergi expediat, quam hujus scandali causam esse. Ita S. Hieronymus de apostolis ambitiosis hæc esse dicta verba interpretatur, quia inquit: « interrogando quis major esset in regno cœlorum, videbantur inter se de dignitate contendere; et si in hoc vitio permansissent, poterant eos, quos ad fidem vocabant, per suum scandalum perdere, dum apostolos viderent inter se de honore pugnare (2). »

16. Quod ad avaritiam pertinet, fere totum Matthæi caput VI in hoc est, ut Christus ab hominum animis hoc vitium expellere conetur: « Nolite, inquit, thesaurizare vobis thesauros in terra » quorum vanitatem ostendit, maxime si thesauris cœlestibus et qui ad cœlum ducunt comparentur; docet divitiarum amorem tenebras in omnia opera inducere atque a Deo avertere, quia simul Deo et mammonæ servire non possumus; ideo extollit fiduciam, quam in Deo patre nostro reponere debemus circa ea quæ ad vitam necessaria sunt, atque id per similitudines confirmat: « Scit enim Pater vester quia his omnibus indigetis. » Quare concludit: « Quærite ergo primum regnum Dei et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis. »

(1) Matth. XVIII, 4.

(2) S. Hier. in Matth. XVIII.

17. Facile, ex his omnibus, religiosis et ecclesiasticis viris apparet, quæ sint media ad hæc duo vitia in nostris animis retundenda. Primum est ut animi magnanimitate terrestria omnia contemnamus, quæ cœlestium comparatione parva sunt et exigua, vana et periculosa, cor sollicitant, spinæ sunt et lacerant: « Quæ stultitia, ait S. Jo. Chrysostomus, illic relinquere unde exiturus es, et non illuc præmittere quo iturus es! Thesauriza ubi patriam habes (1). » — Alterum est ut nostrum statum, nostramque intrinsecam consideremus dignitatem, quæ hujus mundi dignitatibus et thesauris immensum præstat: quorsum enim in partem Christi venimus, nisi ut cœlestibus bonis, Christi divitiis ac Dei potiamur, ut aliis etiam abunde largiamur? — Tertium denique est, ut pedetentim omnem corporis vitæque nostræ sollicitudinem ab animis nostris deponamus, nec nisi provida diligentia et labore nobis nostrisque necessaria vitæ procuremus, omnem in Deo patre nostro fiduciam reponentes: « Deo enim pascente, non est opus nos esse sollicitos; inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono (2); » et alibi legimus: « Jacta super Dominum curam tuam, et ipse te enutriet (3). »

(1) S. Jo. Chrys. hom. 48.

(2) S. Jo. Chrys. hom. 57. — Psalm. XXXIII.

(3) Psalm. LIV, 23.

§ IV.

De affectione erga parentes et propinquos.

18. Aliud est ab ecclesiasticorum et religiosorum virorum cordibus vitium penitus excludendum, scilicet immoderatus parentum et propinquorum amor et affectio. Nemini certe vetitum quominus erga carne propinquos amorem nutriat: sed amor hic in sacerdotum animis humanus et naturalis esse non debet, neque ita moderationis limites excedere, ut Christum ejusque sponsam Ecclesiam huic propinquorum amori postponant. « Multa nos facere cogit affectus, inquit S. Hieronymus, et dum propinquitatem respicimus corporum, et corporis et animæ offendimus creatorem. Qui amat patrem aut matrem super Christum, non est eo dignus. Discipulus ad sepulturam patris ire desiderans Salvatoris prohibetur imperio. Quanti monachorum, dum patris matrisque miserentur suas animas perdiderunt (1)? » Christus autem aperte inclamat: « Si quis venit ad me et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filios, et fratres, et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus (2). » Itaque a tenera usque duodecim annorum ætate exem-

(1) S. Hieron. epist. 128 ad Fab.

(2) Luc. xiv, 26.

plum mundi Redemptor præbere voluit, ut quibus finibus parentum amor coarctari prorsus debeat omnes discipulos suos doceret.

19. Ecclesia vero, multis editis canonibus, ecclesiasticos viros sui officii sæpissime admonuit, præscriptisque pœnis hanc amoris immoderantiam compescuit. « Omnino eis interdicat Tridentina synodus, ne ex redditibus Ecclesiæ consanguineos familiaresve suos augere studeant: cum et apostolorum canones prohibeant, ne res ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis donent; sed si pauperes sint, iis ut pauperibus distribuant; eas autem non distrahant, nec dissipent illorum causa: immo quam maxime potest, eos sancta synodus monet, ut omnem *humanum* hunc erga fratres, nepotes, propinquosque carnis affectum, unde multorum malorum in Ecclesia seminarium extat, penitus deponant (1). »

20. Et revera ex hoc inordinato amore procedit, ut ecclesiastici viri sua omnia studia ad divitias augendas impendant, ad dignitates ambiendas spe lucri majoris; inde est ut sese etiam necessariis et suæ dignitati convenientibus rebus expolient, ut propinquos ditent; inde insatiabili feruntur desiderio, ut parentibus et propinquis dignitates et officia in mundo procurent, idque

(1) Sess. xiv, c. 1 de Ref.